

Päivitetty 13.2.2026

Lainsäädäntö

Varautumiseen velvoittava lainsäädäntö

Lainsäädäntö, jonka perusteella varaudutaan poikkeusoloihin ja toimitaan niissä.

Valmiuslainsäädäntöön kuuluvia lakeja ovat **valmiuslaki (1552/2011)** ja **puolustustilalaki (1083/1991)**. Valmiuslaissa määritellään poikkeusolot, joissa siviiliviranomaisille voidaan antaa käyttöön säännöstely- ja muita toimivaltuuksia. Puolustustilalaissa säädetään, missä tilanteessa maahan voidaan julistaa puolustustila ja mitä erityisvaltuuksia sotilas- ja muilla viran omaisilla puolustustilan aikana on. Valmius- ja puolustustilalain mukaisia toimivaltuuksia otetaan käyttöön tarvittavilta osin.

Valmiuslain tarkoituksena on poikkeusoloissa suojata väestöä sekä turvata sen toimeentulo ja maan talouselämä, ylläpitää oikeusjärjestystä, perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä turvata valtakunnan alueellinen koskemattomuus ja itsenäisyys. Puolustustilalain tarkoituksena on valtiollisen itsenäisyyden turvaaminen ja oikeusjärjestyksen ylläpito.

Kuntalaki (410/2015) perusteella kunnilla on riskienhallintavelvoite (mm. 14 ja 39 §), joka käsittää myös velvollisuuden varautua toiminnan jatkuvuutta ja palveluiden häiriöttömyyttä uhkaaviin riskeihin. Kunnissa tulee tunnistaa ne riskit ja uhat, jotka voivat aiheuttaa häiriöitä palveluihin. Kuntien tulee riskienhallinnalla pyrkiä etukäteen minimoimaan häiriötilanteiden haittavaikutukset sekä turvaamaan keskeiset palvelut kuntalaisille kaikissa tilanteissa.

Valmiuslaki (1552/2011):12 § Varautumisvelvollisuus

Valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Jos kunta tai muu viranomainen ulkoistaa palveluitaan, on sen huolehdittava myös siitä, että varautuminen hoidetaan.

Pelastuslaki (379/2011):

46 § Yhteistyö pelastustoiminnassa

Valtion ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun siten kuin 47 §:ssä säädetään sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti.

Valtion eri toimialoista vastaavat virastot, laitokset ja liikelaitokset sekä kunnan ja kuntayhtymien eri toimialoista vastaavat virastot, laitokset ja liikelaitokset varautuvat ja osallistuvat pelastustoimintaan tehtäväalueensa, keskinäisen työnjakonsa ja niitä koskevan lainsäädännön mukaisesti.

47 § Pelastustoimen suunnitelmat

Viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia antamaan pelastusviranomaisille virka-apua ja asiantuntija-apua tai joiden asiantuntemusta muutoin tarvitaan pelastustoiminnassa ja siihen varautumisessa, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta pelastustoiminnan yhteydessä ja osallistumisesta pelastustoimintaan. Pelastuslaitokselle on annettava selvitykset pelastustoimintaan käytettävissä olevista voimavaroista.

Valtioneuvoston asetus pelastuslain nojalla (407/2011)

velvoittaa laatimaan pelastussuunnitelman rakennukseen tai muuhun kohteeseen. Kunnan osalta pelastussuunnitelma on oltava mm. vähintään 3 asunnon huoneistoissa, kouluissa ja oppilaitoksissa, päiväkodeissa, kirjastossa ja työpaikatiloissa, joissa henkilömäärä yhtäaikaaisesti ylittää 50 henkilöä.

Pelastuslain 15 §:n 2 momentissa säädetyn sisältövaatimuksen lisäksi pelastussuunnitelmassa on tarpeen mukaan otettava huomioon myös kohteen tavanomaisesta poikkeava käyttö ja tilapäinen käyttötavan muutos. Pelastussuunnitelmassa on selvitettävä myös, miten pelastuslain 14 §:n mukainen omatoiminen varautuminen toteutetaan poikkeusoloissa. Pelastussuunnitelma on pidettävä ajan tasalla ja siitä on tiedotettava tarvittavalla tavalla asianomaisen rakennuksen tai muun kohteen asukkaille ja työntekijöille sekä muille, joiden on osallistuttava pelastussuunnitelman toimeenpanoon.

EU:n yleinen tietosuoja-asetus (**Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (679/2016)**):on osaltaan vaikuttanut valmiutta ja varautumista tietoturvaan ja tietojen käsittelyä koskeviin menettelyihin. Tietoturvallisuudella tarkoitetaan järjestelyjä, joilla pyritään varmistamaan tiedon käytettävyys, eheys ja luottamuksellisuus. Tietoturvallisuus käsitetään osaksi riskienhallintaa, hallinnon ja yrityksen turvallisuutta. Turvallisuuteen vaikuttavilla tietoturvatoinenpiteillä turvataan yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan etuja.

Tietosuoja laki (1050/2018) täydentää EU:n yleistä tietosuoja-asetusta.

Lain julkisen hallinnon tiedonhallinnasta 906/2019 eli tiedonhallintalain tarkoituksena on varmistaa viranomaisten tietoaaineistojen yhdenmukainen ja laadukas hallinta sekä tietoturvallinen käsittely julkisuusperiaatteen toteuttamiseksi. Lisäksi sen tarkoituksena on edistää tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteen toimivuutta tiedonhallinnan kehittämiseksi ja siihen liittyvien riskien välttämiseksi.

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) ja yleisiä tietoturvavaatimuksia sisältävä **Valtioneuvoston asetus tietoturvallisuudesta valtioneuvoston hallinnossa (681/2010)** sisältävät sääntelyä asiakirjojen julkisuudesta, kuten myös asiakirjojen käsittelyä ohjaavat suojaustasot ja turvallisuusluokittelut. Lähtökohtana on kuitenkin viranomaisten asiakirjojen julkisuus.